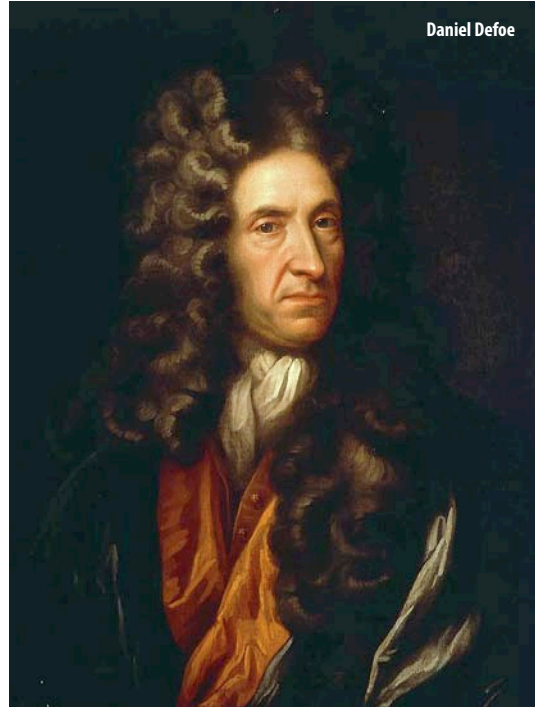

Tres-cents anys rescatant 'Robinson Crusoe'

El 25 d'abril farà 300 anys de la publicació de 'Robinson Crusoe', considerada la primera novel·la anglesa. Daniel Defoe la va escriure com una narració entre la ficció i la crònica, com faria després amb les 'Memòries de guerra del Capità George Carleton', una obra que relata la guerra de Successió al País Valencià i Catalunya, i que va ser rescatada de l'oblit per Walter Scott vuitanta anys després.

Per Àlex Milian / @alexmilianbeser

“**E**l *Robinson* és el més universal dels llibres, però De Foe és el menys universal dels escriptors”. Són les paraules d'Eugeni d'Ors sobre un llibre que va marcar la literatura anglesa —està considerada la primera novel·la en aquesta llengua—, que va crear escola —les *robinsonades* són múltiples— i sobre un autor que donà poques alegries literàries —alguns assenyalen que el seu estil és “l'absència d'estil”— però que va innovar com pocs pioners de la literatura: després del *Robinson* va escriure *Moll Flanders* —una història narrada per una dona en primera persona— i el *Diari de l'any de la pesta* —una crònica històricoperiòdística que s'avança a la literatura de no-ficció.

La novel·la de Defoe va ser un èxit des del primer moment. L'autor no s'havia dedicat mai a la narrativa sinó a escriure pamflets polítics i obres semiinformatives sobre temes tan prosaics com el mercat de la llana a Anglaterra. Havia passat per la presó per compromís polític però, per contra, no tenia el mínim interès per reivindicar la seva autoria en la ficció. Per això, el Robinson apareix,

des del primer moment, sense signar: per donar credibilitat a la forma del llibre, unes memòries de l'home que va viure 28 anys sol en una illa.

Es va publicar el 25 d'abril de 1719 amb el títol ben explicatiu de “La vida i estranyes i sorprenents aventures de Robinson Crusoe, de York, mariner, que va viure vint-i-vuit anys completament sol en una illa deshabitada de les costes americanes, a prop de la desembocadura del gran riu Orinoco, per haver estat llançat a la costa en un naufragi en què tota la resta d'homes van morir i només ell es va salvar; amb l'explicació de com, al final, va ser extraordinàriament alliberat per uns pirates; escrites per ell mateix”.

L'èxit de la novel·la va ser imminent i en dos anys Defoe va publicar una segona i tercera part que no han passat a la història de la literatura. Tot i això, l'autor va repetir el mecanisme d'amagar la seva autoria en les novel·les següents, com *Moll Flanders*, o *El Capità Singleton* o la novel·la sobre la guerra de Successió a Catalunya i el País Valencià —les *Memòries de guerra del Capità George Carleton*—, l'autoria de les quals no va ser aclarida fins molt després.

propi d'un autèntic *homo economicus*. Avui dia pot ser més fàcil entendre el llibre que no pas el personatge”.

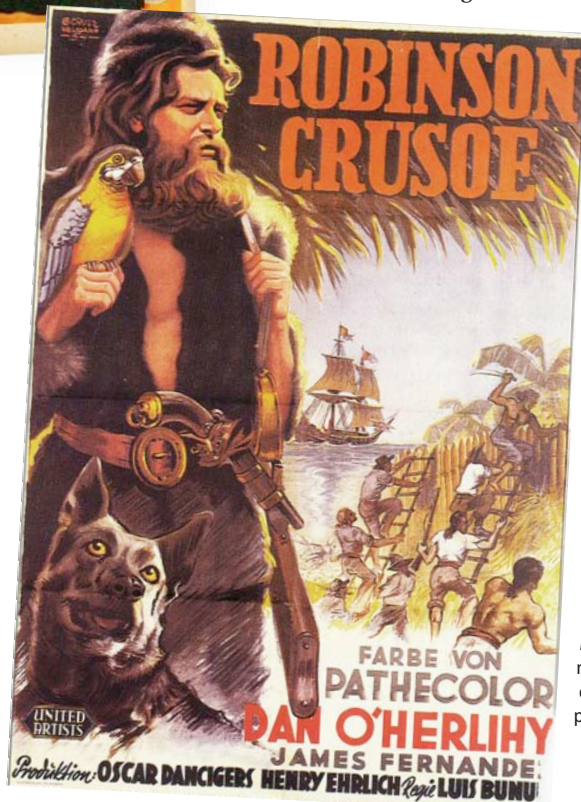
L'autor era un avançat en la narració d'aventures però també un moralista i la lectura actual del llibre s'entrebanca tant per aquesta segona raó com pel seu estil eixut —que la traducció al català de Josep Carner amoroseix un pèl.

Un capità de Defoe contra Felip V

L'última obra escrita per Defoe va ser la que situa el capità Carleton a la guerra de Successió. Com les seves històries de pirates, va quedar enfosquida per la llarga ombra del naufragi i l'escassa egolatria del seu autor. Ho expliquen els autors de la introducció d'*El Capità Carleton: un militar anglès a la Catalunya del 1714* (La Mansarda, 2013) d'Àngel Casals i Arnau Cònsul: “Defoe va utilitzar pseudònims i altres estratègies narratives per tal de convèncer els seus lectors que el que llegien no era una obra de ficció, sinó un fragment d'Història, un tast de la realitat mateixa. Un bon exemple és la coneguda *A General History of the Pyrates* (1724), signada per un tal capità Charles Johnson, que mescla biografies de corsaris històrics amb d'altres de qui no se sap res i se sospita que són inventats; la visió estereotipada d'aquests bandolers marins, bornis i amb cames de fusta, buscadors de tresors que duïen una calavera i dues túbies com a bandera, prové d'aquest llibre. Gairebé dos segles més tard, el 1932, un

→ José María Valverde, en *Historia de la Literatura Universal*, escriurà sobre Defoe que “aquesta manera d'escriure li va servir per a forjar el seu estil —o, si es vol, la seva absència d'estil—, en to eficaç i funcional. Defoe, en les seves obres més famoses, vol donar com a reportatge autèntic, en primera persona, el que de fet era elaboració indirecta sobre observacions i testimonis; però també li passa que allò que era document directe es va prendre per invenció: les fronteres entre realitat i ficció són en ell molt borroses”.

L'escriptura de Defoe no és fàcil. En Vicenç Pagès ho assenyalava així a *De Robinson Crusoe a Peter Pan: Un cànon de literatura juvenil*: “Som davant un llibre escrit fa quasi tres-cents anys, i no pensat específicament per a joves. Des del primer capítol, Defoe intercala llargues digressions religioses i morals que poden engavanyar el lector d'avui. S'interessa molt pels aspectes materials i religiosos: no és exagerat sostenir que el lector ideal es un cristià interessat en l'enginyeria. En canvi, l'autor no s'esplaia sobre qüestions sentimentals, tot i que als últims capítols ofereix un estat de comptes detalladíssim dels seus negocis,

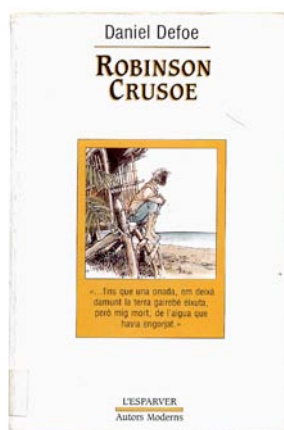

ROBINSONADES.

De versions cinematogràfiques de *Robinson Crusoe*, n'hi ha moltes (aquí dos cartells del film de Luis Buñuel), però la literatura n'ha fet gairebé un gènere: *El Robinson suís*, de J.D. Wyss o *Escola de Robinsons* de Verne.

estudiós anglès, John Robert Moore, va demostrar que l'autèntica paternitat d'aquesta història de pirates s'havia d'atribuir a Daniel Defoe. Igual que la història dels pirates, "durant molt de temps, les *Memòries militars del Capità George Carleton* van patir aquesta mateixa confusió" i, "quan es van publicar l'any 1728, van passar sense pena ni glòria".

Miraculosament, aquesta magnífica història va ser rescatada per un dels novel·listes britànics més reconeguts i prestigiosos del segle XIX, Sir Walter Scott, autor de *Rob Roy* i *Ivanhoe*: "Van haver de passar vuit dècades —expliquen Casals i Cònsul— perquè l'obra tingués una segona oportunitat sense la qual avui, probablement, no en tindríem ni notícia. Sir Walter Scott va fer-la publicar l'any 1809 i va posar-hi un pròleg, en què feia un breu apunt biogràfic del comte de Peterborough i lloava tant l'estil com el sentit del deure del capità George Carleton, de qui confessava no saber altra cosa que el que

podia llegir-se a l'obra" (vegeu requadre).

Al pròleg de la reedició de 1809, Walter Scott també parla sobre l'estil de l'autor —que per a Scott era el mateix Carleton i no Defoe— i en fa, per tant, una crítica objectiva, no condicionada pel *Robinson*: "A aquest breu esbós de la trajectòria del protagonista d'aquestes *Memòries*, als editors els hauria agradat afegir-hi alguns detalls sobre l'autor, però són incapaços de dir res més sobre el tema a part del que es pot deduir de la mateixa obra i del seu prefaci original. (...) Recorre l'obra

un fil de serena i madura reflexió que revela un autor habituat a situacions de perill i que ha pensat sovint en la mort. (...) Té un estil planer, propi d'un soldat, sense pretensions ni filigranes tot i que, en narrar esdeveniments importants, la seva mateixa senzillesa li atorga l'adequada dignitat".

Un llibre amb estil planer i aventures que cal rescatar, per proximitat, tant o més com el llegendar *Robinson Crusoe*. ●

⊕ DE WALTER SCOTT SOBRE EL 'CAS DELS CATALANS'

El pròleg de la reedició de les *Memòries del capità George Carleton* es tradueix per primer cop al català en l'edició de La Mansarda d'*El Capità Carleton: un militar anglès a la Catalunya del 1714*. El pròleg parla d'un tema que al Regne Unit va provocar força discussions, el suport dels britànics a l'arxiduc Carles d'Àustria en la guerra de Successió que es lliurà aquí del 1700 al 1714 o el que els anglesos també van anomenar "el cas dels catalans" quan van deixar el conflicte empanat. L'escriptor Walter Scott, màxim exponent en aquell moment de la novel·la històrica, de-

fensava en el pròleg la figura del comte de Peterborough, l'heroi britànic en el conflicte —i el personatge a qui acompanya Carleton:

"El 1705, [al comte de Peterborough] el van fer general i comandant en cap de les tropes enviades a Espanya, amb l'esplèndida i gairebé romàntica missió de situar Carles d'Àustria al tron del reialme. Els prodigis que van obrar en el seu càrrec no es troben enlloc descrits amb tant de detall com a les senzilles pàgines de Carleton. Barcelona la van conquerir un grapat d'homes, i després van obligar a aixecar-ne el setge un poderós enemic, al qual Peterborough va posar en fuga, i que va deixar enrere artilleria, municions, queviures i provisions, a més de tots els seus homes ferits i malalts. Va fer

retrocedir fins a expulsar-lo d'Espanya el duc d'Anjou, amb el seu exèrcit de vint-i-cinc mil francesos, mentre que les seves pròpies forces no van arribar mai ni a la meitat d'aquesta xifra."

(...)

"Va conquerir ciutats emmurallades amb regiments de dragons i va assaltar les arques dels banquers de Gènova sense oferir-los garanties. Es va apoderar de Catalunya i dels regnes de València, Aragó i Mallorca, a més d'una part de Múrcia i de Castella, i així va permetre que el comte de Galway marxés sobre Madrid sense cap contratemps. I

la seva habilitat a l'hora de guanyar-se els nadius estava a l'altura dels seus èxits militars."

(...)

"Com va dir Jonathan Swift amb contundència, l'únic general que, amb una

actuació i una fortuna gairebé miraculoses, va estar a punt de posar a les nostres mans el regne d'Espanya, va quedar del tot abandonat, a la mercè de les enveges dels seus rivals, decebut pels capricis d'un príncep jove i inexpert

a qui manipulaven els seus rapaços ministres alemanys, i finalment obligat a tornar de mala gana".

